

Tâhir Ken'ân'ın “Kavâid-i Lisân-ı Türkî” Adlı Eseri Üzerine

Leylâ Karahan*

Özet: Kavâid-i Lisân-ı Türkî, Tâhir Ken'ân tarafından yazılmış bir kavâit (gramer) kitabıdır. Dört defterlik bu kitabın, birinci defteri 1889, diğerleri 1893 yılında yayımlanmıştır. Aynı dönemde yazılan birçok kavâit kitabından hacim ve muhteva bakımından farklı olmakla beraber, yeterince tanınmamıştır. Kitapta, Türkçenin ses, yapı, anlam ve söz dizimi özellikleri, edebî metinlerden seçilmiş çok sayıda örnek ile ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kavâid-i Lisân-ı Türkî, Tâhir Ken'ân, kavâit, gramer

“On Tâhir Ken'ân's “Kavâid-i Lisân-ı Türkî”

Abstract: Kavâid-i Lisân-ı Türkî is a grammar book written by Tâhir Ken'ân. The first book of this four-volumed work was published in 1889, and the other books were in 1893. Although it is different both in size and in content from the other grammars written at that period, this book has not been recognized enough. In this book the phonetic, semantic, and syntactic features of Turkish were examined in detail by means of samples taken from literary texts.

Key Words: Kavâid-i Lisân-ı Türkî, Tâhir Ken'ân, grammatical rules, grammar

GİRİŞ

Türk gramercilik tarihi, Kâşgarlı Mahmut'un Dîvânü Lügâti't-Türk adlı eseri ile başlar. Esas itibarıyla bir sözlük olan bu eser, aynı zamanda 11. yüzyıl Türk dünyasının ortak yazı dili Karahanlı Türkçesinin ve çeşitli Türk diyalektlerinin grameri olma özelliğine de sahiptir. 14. yüzyılda Mısır-Memlûk sahasında Kitâbü'l-İdrâk li-Lisâni'l-Etrâk, El-Kavâinü'l-Küllîye li-Zabti'l-Lügâti't-Türkiyye gibi sözlük-gramerler yazılır (Ercilasun 2007: 384-389). Batı Türkçesinin bilinen ilk grameri ise 1530'da Bergamalı Kadri'nin yazdığı Müyessiretü'l-Ulûm'dur. Aynı yüzyılda Muhyi-i Gülşeni'nin zamirlerle ilgili

* Prof. Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.